

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOLOGICZNEGO W ROKU ADMINISTRACYJNYM 1948/49

W ciągu roku sprawozdawczego podobnie jak w latach ubiegłych działalność Polskiego Towarzystwa Geologicznego rozwijała się głównie na trzech odcinkach: referatowo-dyskusyjnym, wydawniczym oraz bibliotecznym.

W ośrodku krakowskim w ciągu okresu sprawozdawczego odbyło 12 posiedzeń naukowych z następującymi referatami:

- 1) 8 listopada 1948, doc. dr Henryk Świdziński: «XVIII-ty Międzynarodowy Kongres Geologiczny w Londynie w 1948 r.».
- 2) 15 listopada, dr Stanisław Wdowiarz: «Problem poszukiwania fałdu wglębnego na kulminacji Starego Sambora».
- 3) 22 listopada, mgr Stanisław Siedlecki: «Zagadnienia stratygrafii triasu krakowskiego w odniesieniu do formacji triasowej Śląska».
- 4) 29 listopada, inż. Czesław Poborski: «Zasoby węgla Zagłębia górno-śląskiego w świetle nowych badań».
- 5) Inż. Stefan Lubicz-Sulimirski: «Nowoczesne kierunki w technice poszukiwawczej».
- 6) 24 stycznia 1949, dr Jan Wdowiarz: «Karpaty w okolicy Tarnowa i Pilzna w świetle nowych badań».
- 7) 31 stycznia, prof. dr Antoni Gawęł: «O dolomityzacji w wapieniu jurajskim okolic Krakowa».
- 8) 7 lutego, prof. dr Franciszek Bieda: «Problemy mikropaleontologii w Polsce».
- 9) 14 lutego, prof. dr Marian Książkiewicz: «Warstwy geozowe w Karpatach Zachodnich».
- 10) 14 marca, Stanisław Dżułyński: «Spostrzeżenia nad rozwojem jury w okolicach Sanki».

Przeciętna frekwencja na odczytach wynosiła 45—50 osób. Obok tych odczytów z okazji święta pracy odbyło się specjalne zebranie dnia 30 kwietnia 1949 z odczytem Rektora Akademii Górniczo-Hutniczej prof. dra W. Goetla pt. «Surowce mineralne a sprawa pokoju».

W działalności wydawniczej Towarzystwo natrafiło na znaczne trudności drukarskie. W ciągu okresu sprawozdawczego ukazał się po długiej zwłoce tom XVII Rocznika za r. 1947. Oddano także do druku

tom XVIII za r. 1948 z 11 pracami, obliczony na ok. 28 arkuszy druku. Przy oddawaniu prac do druku zwrócono szczególną uwagę na rozszerzenie tekstów obcojęzycznych ze względu na wymianę z zagranicą. Znacznie postąpiły prace nad przygotowaniem specjalnego zeszytu Rocznika, mającego zawierać wspomnienia o zmarłych geologach polskich z l. 1939—1945. Na ten tom został przyznany zasiłek Prezydium Rady Ministrów. Sporządzono też klisze do pośmiertnej pracy prof. Rogali, która ma ukazać się w jednym z następnych tomów Rocznika. Postanowiono też, na skutek licznych dezyderatów i zapytań, wydać 2-gie wydanie I tomu pracy prof. W. Friedberga «Mięczaki miocenijskie Ziemi Polskiej», której II tom ukazał się w nakładzie P. T. G. Nie udało się natomiast zebrać materiałów do podręcznika «Geologii Polski» a komitet redakcyjny postanowił przekształcić charakter tego podręcznika na «Regionalną geologię Polski», która by mogła ukazywać się zeszytami.

Biblioteka P. T. G. zasilana była przede wszystkim czasopismami pochodzącymi z wymiany. Ilość ich zwiększyła się o 31 nowych pozycji, osiągając 189 czasopism wymiennych. Akcję wymienną utrudnia w dużym stopniu opóźnienie w wydawaniu Rocznika.

W r. 1949 Ministerstwo Oświaty, w zrozumieniu potrzeby zorganizowania biblioteki, przyznało P. T. G. dwumilionowy kredyt inwestycyjny, z czego 400.000 zł przeznaczone zostało na zakup mebli a 1.600.000 zł na zakup czasopism i książek.

W ramach tego kredytu postanowiono zakupić te tomy czasopism, które poprzedzają lata nawiązanej wymiany albo też te czasopisma, których nie można otrzymać drogą wymiany, przy czym uwzględniono tylko te czasopisma, których nie ma w Krakowie (Bibl. Jag., Bibl. Ak. Um. itd.).

Przed zamknięciem okresu sprawozdawczego zakupiono: Palaeontographia Italica (1914—1946) i Mémoires du Service de la Carte Géologique de France, szereg innych pozycji jest zamówionych.

Podobnie jak w poprzednim roku z ramienia Pol. Tow. Geolog. odbyła się konferencja profesorów nauk mineralogiczno-geologicznych w uczelniach politechnicznych. Zwołaniem i zorganizowaniem konferencji zajął się z ramienia Zarządu P. T. G. prof. dr M. Kamieński.

Na konferencji tej, która odbyła się w dniach 22 i 23 stycznia 1949 r. w Krakowie w ramach Polskiego Towarzystwa Geologicznego:

a) stwierdzono, że wyniki pierwszej konferencji dały pewne pozytywne wyniki i wiele postulatów na niej wysuniętych zostało zrealizowanych. W związku z tym uchwalono konferencje podobne w dalszym ciągu kontynuować i następną za rok odbyć na Politechnice w Gdańsku,

b) przeprowadzono dyskusję i zaprojektowano szczegółowe programy krystalografii i mineralogii na wydziałach chemicznych oraz petrografii i geologii na wydziałach inżynierskich i geodezyjnych,

c) ponowiono apel w sprawie nauk o ziemi na wydziałach mechanicznych i architektury,

d) przedyskutowano sprawę podręczników w zakresie nauk o ziemi dla szkół politechnicznych.

e) omówiono sprawę zbiorów mineralogiczno-geologicznych i w związku z tym uchwalono zwrócić się do Ministerstwa Oświaty z prośbą o umożliwienie zakupu zbiorów zagranicą a równocześnie prosić Dyрекcję Muzeum Ziemi o zorganizowanie wymiany zbiorów z zagranicą z tym, że uzyskane w ten sposób okazy byłyby rozdzielane pomiędzy poszczególne katedry.

Konferencje profesorów nauk mineralogiczno-geologicznych są w stałym kontakcie z Państwową Radą Geologiczną, a w szczególności z jej przewodniczącym Rektorem W. Goetlem, który w realizowaniu postulatów udziela daleko idącego poparcia. Ostatnio Państwowa Rada Geologiczna zawiadomiła stałego delegata konferencji o poparciu w odpowiednich instancjach uchwał dotyczących wprowadzenia, choćby w krótkim zarysie petrografii i geologii na wydziałach architektury i wykładów o surowcach mineralnych na wydziałach mechanicznych oraz uchwały odnośnie ułatwienia w wymianie zbiorów zagranicznych.

ZESTAWIENIE KASOWE

za r. 1948/49 dla Walnego Zebrania P. T. G. w dniu 22. VIII. 1949 w Katowicach.

Dochody:	Wydatki:
1. Saldo z r. 1947/48 9.718 zł	1. Wydatki związane z Rocznikiem:
2. Subwencje: Min. Ośw... 1,000.000 „	honoraria autorskie 137.000 zł
„ Prez. Rady	tłumaczenia 42.550 „
Ministrów..... 600.000 „	papier 97.610 „
3. Składki wpłacone Zarz. Głównemu 27.110 „	druk i klisze 733.570 „
Składki Oddz. Warszawskiego 75% 13.950 „	2. Wynagrodzenia:
4. Sprzedaż wydawnictw .. 17.556 „	(biblioteka, sprzętanie, wysyłka) 18.000 „
5. Różne: % w KKO 403 „	3. Podróże służbowe..... 27.295 „
Pozostałość z wpłac. udziałów na Zjazd w Toruniu 88.600 „	4. Sekretariat 52.802 „
Zwrot sumy wyłożonej na papier 80.000 „	Wysyłka Rocznika 30.638 „
6. Zjazdy: Subwencja Rady Gł. Geolog. na Zjazd w Toruniu 1948 100.000 „	5. Opłaty w PKO 1.615 „
Udziały członków na Zjazd w Katowicach 1949 30.000 „	6. Różne 30.050 „
Razem 1,987.337 zł	7. Zjazd w Toruniu (subwencja)..... 100.000 „
Sumy przechodnie 280.160 „	8. Saldo na 1. VII. 1949 . 715.507 „
Ogólny obrót 2,267.497 zł	Razem 1,987.337 zł
	Sumy przechodnie 280.160 „
	Ogólny obrót 2,267.497 zł

SPRAWOZDANIE

Zarządu Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego za okres sprawozdawczy 1948/1949

I. W okresie sprawozdawczym 1948/49 odbyło się 5 zebrań naukowych, w tym 1 Walne Zebranie Oddziału i 2 zebrania Zarządu.

Tematy wygłoszonych na posiedzeniach naukowych referatów były następujące:

1. Utwory kredowe okolic Solcy — mgra Witolda Cezariusza Kowalskiego.

2. Dyluwium okolic Rachowa — dra Władysława Pożaryskiego.

3. O nakładaniu się struktur tektonicznych na płycie rosyjskiej — doc. dra Bronisława Halickiego.

4. Diogeneza sarmatu wyżyny Lubelskiej — prof. dra Marii Turnau-Morawskiej.

5. Spostrzeżenia nad czwartorzędem Nizy Polskiego — dra Marka Prószyńskiego.

II. Oddział brał udział w Walnym Zebraniu Polskiego Towarzystwa Geologicznego we Włocławku i w wycieczkach zjazdowych na Pomorzu i Kujawach i pozjazdowych na Mazurach.

III. Członkowie Oddziału Warszawskiego inż. Doktorowicz-Hrebnicka, inż. Doktorowicz-Hrebnicki, dr A. Halicka, dr B. Halicki i dr Gołąb organizują wycieczki pozjazdowe na Podhalu i wycieczki zjazdowe w Zagłębiu Węglowym w roku sprawozdawczym.

IV. Stan liczebny członków wynosił 40 osób, przyjęto w ciągu całego roku sprawozdawczego 7 osób, wobec czego liczba członków Oddziału Warszawskiego wynosi obecnie 47 osób.

V. W okresie sprawozdawczym zebrano 18.600 zł od członków z tytułu składek, z czego wysłano do Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Krakowie 13.950 zł oraz wydano 786 zł. Ponieważ pozostałość z ubiegłego roku sprawozdawczego wynosiła 1942 zł, więc na następny okres sprawozdawczy pozostaje 5806 zł.

WALNE ZGROMADZENIE POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOLOGICZNEGO

odbyte w dniu 22 sierpnia 1949 r. w sali Głównego Instytutu Paliw Naturalnych, ul. Stawowa 19.

Obecnych członków Towarzystwa 86 osób. Goście: dyr. Laskowski (Główny Instytut Paliw Naturalnych) i przedstawiciele geologii czechosłowackiej: dr ing. Ladislav Čepok, dr Václav Procházka, dr František Prokop, dr Karol Žebera. Delegaci: mgr W. Różycka, delegat Z. O. R.

Zebranie zagał przewodniczący Towarzystwa prof. dr M. Książkiewicz. Przemówienia powitalne dla Zjazdu wygłosili następnie: inż. St. Doktorowicz-Hrebnicki imieniem Państw. Instytutu Geologicznego, dyr. Čeppek w imieniu Czechosłowackiego Instytutu Geolog., oraz imieniem Głównego Instytutu Paliw Naturalnych dyr. Laskowski.

Na przewodniczącego zebrania powołano prof. dra W. Goetla, na sekretarza mgra Z. Buczkówną.

Protokół z poprzedniego Walnego Zgromadzenia przyjęto bez zmian. Również bez zmian przyjęto sprawozdanie z działalności Towarzystwa za miniony okres sprawozdawczy, złożone przez przewodniczącego prof. dra M. Książkiewicza, oraz sprawozdanie z działalności Oddziału Warszawskiego przedstawione przez prezesa Oddziału dra St. Krajewskiego.

Prof. dr Gawel złożył imieniem Komisji Rewizyjnej sprawozdanie, po którym Walne Zgromadzenie uchwaliło jednogłośnie absolutorium dla ustępującego Zarządu.

Wyłoniona przez Walne Zgromadzenie Komisja-matka przedstawiła listę Zarządu Głównego i Komisji Rewizyjnej Towarzystwa, Walne Zgromadzenie przyjęło następujący skład władz Towarzystwa: przewodniczący: prof. dr M. Książkiewicz, wiceprzewodniczący: dyr. J. Czarnocki, prof. dr F. Bieda; członkowie: inż. W. Bobrowski, prof. dr W. Goetel, prof. dr M. Kamiński, prof. dr R. Krajewski, dr W. Krach, dr K. Maślankiewicz, prof. dr E. Passendorfer, prof. dr J. Samsonowicz, dr S. Siedlecki, prof. dr H. Świdziński, prof. dr H. Teisseyre; członkowie Komisji Rewizyjnej: dr K. Skoczylas-Ciszewska, prof. dr Wojno.

Po wyborach prof. dr W. Goetel wygłosił referat pt.: «Aktualne sprawy geologii polskiej».

Walne Zgromadzenie uchwaliło następnie:

a) przesłać podziękowanie za pomoc finansową i techniczną przy organizacji Zjazdu: Państwowej Radzie Geologicznej, Państwowemu Instytutowi Geologicznemu, Ministrowi Oświaty, Prezydium Rady Ministrów, oraz Departamentowi Szkół Wyższych i Wydziałowi Nauki Ministerstwa Oświaty,

b) zorganizować następnny Zjazd Towarzystwa na obszarze Karpat Krośnieńskich z tym, że przed Zjazdem odbędzie się 4-ro dniowa wycieczka na Podhale,

c) na wniosek prof. Samsonowicza postanowiono, że Towarzystwo zorganizuje prace badawcze nad trzeciorzędem Podhala. Powołano w związku z tym specjalny Komitet dla Badań Neogenu Podhalańskiego, do którego zaproszono: prof. dra W. Szafera, prof. dra M. Książkiewicza, doc. dra M. Halickiego, prof. dra J. Gołaba, mgra L. Watychę oraz prof. M. Klimaszewskiego.

SPRAWOZDANIE

ze Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego na terenie wschodniej części Zagłębia Polskiego w 1949 r.

Zjazd odbył się w dniach 22—24 sierpnia i poprzedzony był wycieczką przedzjazdową (20—24 sierpnia), poświęconą zagadnieniom geologii trzeciorzędu Podhala.

Kierownictwo wycieczek zjazdowych spoczywało w rękach inż. St. Doktorowicz-Hrebnickiego i dra St. Siedleckiego. Wycieczkę przedzjazdową prowadził prof. dr W. Szafer.

Pierwszy dzień Zjazdu objął zwiedzenie odsłoneń karbonu i triasu w okolicach Sosnowca, Dąbrowy Górniczej i Grodźca. W dniu tym odbyło się też Walne Zgromadzenie członków Towarzystwa.

Wyjazd w teren z Katowic nastąpił dnia 22 sierpnia o godz. 10-ej. Zwiedzenie terenu rozpoczęto od odsłoneń retu i wapienia muszłowego na Górze św. Doroty w Grodźcu. Wychodząc na to wzgórze uczestnicy Zjazdu mogli obserwować w niższej części zboczy utwory niższego pstrego piaskowca (piaski i ily). Wyżej margle dolomityczne retu, przechodzące ku górze w wapień jamisty. Szczyt wzgórza zbudowany jest z utworów tego ogniwa i z niższej części dolnego wapienia muszłowego (warstwy gogolińskie).

Z Grodźca przejechano następnie do Gródkowa, gdzie zapoznano się (odkrywka klinkierni) z charakterem karbońskiej serii grodzieckiej (silnie sfałdowane łupki ilaste i piaskowce z pokładami węgla).

Dalsza trasa Zjazdu prowadziła do odsłoneń niższych warstw wapienia muszłowego (warstwy gogolińskie) w okolicach Koszelewa, a następnie do wychodni piaskowców dolnej części warstw florowskich w Starej Wsi koło Sosnowca. Wymienione warstwy wykazują w odwiedzanej okolicy charakterystyczne zaczerwienienie, którego geneza przypisana być może wpływom suchego klimatu permskiego na budujące w okresie permskim powierzchnię terenu piaskowce.

W drodze powrotnej do Katowic uczestnicy Zjazdu zwiedzili gliniankę cegielni Bilewicza w Dąbrowie Górniczej, gdzie wśród najniższych poziomów warstw grodzieckich występuje seria łupków z fauną morską i z dużymi konkrecjami sferosyderytów. W ciągu całego dnia odsłoneńcia objaśniał inż. St. Doktorowicz-Hrebnicki.

Pierwszy dzień Zjazdu zakończyło Walne Zgromadzenie członków Towarzystwa, które odbyło się w Katowicach w sali Głównego Instytutu Paliw Naturalnych.

W drugim dniu Zjazdu uczestnicy przejechali do Chrzanowa i dalej ku S do wsi Borowiec. Podczas krótkiego postoju przy tej wsi dr Siedlecki omówił główne rysy tektonicznej budowy zwiedzanego terenu, zwracając zwłaszcza uwagę na wyraźne w morfologii zaznaczający się równoleżnikowy uskok Żrebce—Libiąż.

Dalsza trasa wiodła w stronę Zagórza. Zwiedzono tu piękne odsłoneńcia utworów permskich. Składają się na nie w tej okolicy osady arkozowe, zawierające liczne otoczaki skał krystalicznych («egzo-

tyków»), oraz pnie skamieniałych araukarii. W następnym odsłonięciu, w pobliżu Borowca, obserwowano czerwone ily i piaski, stanowiące podkład morskich osadów retu i reprezentujące prawdopodobnie utwory niższego pstrego piaskowca.

Trzecim zwiedzonym odsłonięciem był wąwóz wcinający się we wzgórze triasowe (zbocza uskoku Żrebce—Libiąż) w okolicy wsi Podskoki. Zapoznano się tu z pełnym profilem retu, reprezentowanym przez bogate w faunę, żółte margle dolomityczne. Wyższa część retu przeobrażona jest tu w wapień jamisty.

Z okolic Podskoków udano się na piechotę do pobliskiego kamieniołomu wapiennika w Pogorzycach. Łom ten odsłania doskonale pełną serię warstw gogolińskich, które w okolicach Pogorzyc i Płazy w wyjątkowo małym stopniu uległy procesowi wtórnej dolomityzacji. Uczestnicy Zjazdu mogli się więc zapoznać z klasycznym dla obszaru krakowskiego wykształceniem niższych części wapienia muszlowego.

O godz. 20-tej powrócono do Katowic. Objaśnień w ciągu dnia, podobnie jak w dniu następnym, udzielał dr S. Siedlecki.

W trzecim dniu Zjazdu zwiedzenie terenu rozpoczęto od kamieniołomu wapienników w Płazie (na S od Chrzanowa). Występują tu wyższe warstwy gogolińskie (dolny poziom eksploatacyjny), oraz jasne wapienie krystaliczne z krzemieniami (poziom środkowy), reprezentujące zapewne niezdolomityzowane odpowiedniki warstw gorazdeckich. W obrębie 3-go górnego poziomu łomu leżą dolomity, stanowiące wtórnie przeobrażoną górną część warstw gorazdeckich.

Wyższe warstwy w stosunku do poprzedniej serii obserwowano następnie w małym łomiku, znajdującym się w lesie w pobliżu przystanku kolejowego Płaza. Odsłania się tam ok. 6-cio metrowa seria wapieni, zawierających w niektórych ławicach liczne terebratule. Wapienie te reprezentują prawdopodobnie tzw. warstwy terebratulowe.

Z okolic Płazy przejechano do Bołęcina, gdzie Zjazd zatrzymał się przy charakterystycznej skałce wapiennej wysterczającej wśród uprawnych pól w pobliżu wsi. Skałka ta, zbudowana z silnie porowatych wapieni, przedstawia utwór o wieku środkowego wapienia muszlowego (seria diploporowa).

Pod względem litologicznym zbliża się ona do gąbczastych przekryształizowanych utworów tego wieku, znanych jedynie z zachodnich części Śląska.

Uczestnicy Zjazdu znaleźli w omawianym utworze faunę liliowców, która zdaje się dokumentować przynależność «skałki» do serii tzw. dolomitów diploporowych. Warstwy dolomityczne leżące poniżej skałki odpowiadają zapewne przeobrażonym warstwom karchowickim.

Z okolic Bołęcina przejechano następnie do kamieniołomu «Pogorzyce-Dolomity» w okolicy wsi Borowiec. W doskonałym odsłonięciu łomu zapoznano się tu ze zdolomityzowanymi odpowiednikami wyższej części dolnego wapienia muszlowego, oraz z serią dolomitów diploporowych. Najwyższe warstwy tej serii oraz dolną część górnego wapienia muszlowego poznano w małym kamieniołomie na W od

Chrzanowa. Występują tam płytkowe dolomity margliste bez fauny, reprezentujące tzw. warstwy z Tarnowic.

Ostatnim punktem terenu odwiedzionym przez Zjazd była glinianka cegielni gospodarza Trębacza w Kościelcu koło Chrzanowa, gdzie odsłonięte są warstwy boruszowickie, stanowiące najwyższe ogniwo górnego wapienia muszlowego. Rozwinięte są tu one podobnie jak na Górnym Śląsku w postaci ilów ciemnych, zawierających wkłady dolomityczne i piaskowcowe. W warstwach tych występuje fauna bogata w ceratyty, częściowo spirytyzowane. Kończąc na warstwach boruszowieckich zwiedzanie terenu, uczestnicy Zjazdu mogli się zapoznać z pełnym profilem stratygraficznym okolic Chrzanowa od permskiej arkozy kwaczalskiej do najwyższego ogniwa wapienia muszlowego.

* * *

Wycieczkę przedzjazdową na Podhale prowadził pod względem naukowym prof. dr W. Szafer. W czasie jej trwania zwiedzono w dniu 20 sierpnia profile pliocenu górnego w Mizernej, oraz profile środkowego pliocenu w Krościenku i Grywałdzie. W drugim dniu (21. VIII) zapoznano się z neogenem w wąwozie Domajskiego Wierchu. Po powrocie do Krakowa w Instytucie Botanicznym U. J. odbył się pokaz trzeciorzędowych flor Podhala.

Od Redakcji

W tomie XIX, zeszyt 1 *Rocznika Pol. Tow. Geolog.* na str. 215 został umieszczony ustęp o śp. S. Pawłowskim pióra Józefa Czekalskiego, a nie J. Dylika, jak to wydrukowano; artykuł J. Dylika zaczyna się na str. 216. Ustęp ten został umieszczony na skutek wyłącznego niedopatrzenia Redaktora.